

Materiały faktograficzne

Alan Wawrzyniak

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu wołowskiego

Abstrakt: Analiza potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionu oparta została na metodzie opracowanej w tym celu i opublikowanej pierwotnie w monografii A. Mikos v. Rohrscheidt "Turystyka Kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy", Gniezno, 2008. Uwzględnia ona potencjalne cele turystyki kulturowej w powiecie, pozostałą ofertę czasu wolnego oraz inne czynniki wpływające na turystykę kulturową, infrastrukturę turystyczną, w tym służącą spędzaniu czasu wolnego oraz komunikacyjną, noclegową i gastronomiczną. Waloryzację przeprowadzono w oparciu o metodę bonitacji punktowej z odpowiednio dobranymi kryteriami oceny, odpowiadającemu skali popularności danej grupy atrakcji i typu wypraw kulturowych.

1. Dane dotyczące przebiegu badania:

Obszar badań: powiat wołowski

Lokalizacja: województwo dolnośląskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: Armin Mikos von Rohrscheidt, „Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy.”, Wydanie drugie, rozszerzone i uzupełnione, Poznań 2010, s. 447-472

Kwerenda: źródłowa i literatury regionalnej – lipiec-sierpień 2016

Okres badania: lipiec-sierpień 2016

Przeprowadzający badania: Alan Wawrzyniak

Data wypełnienia formularza: listopad 2016

2. Formularz waloryzacyjny mikroregionu:

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Zespół sakralny dużej wielkości (6)

Lubiąż – Zespół klasztorny dawnego opactwa cystersów (6)

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (3)

Wołów – Zespół klasztorny karmelitów (3)

Głębowice (gmina Wińsko) – Zespół klasztorny karmelitów (3)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Wołów – Cerkiew pw. Opieki Najświętszej Maryi Panny (2)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

Wołów – Kościół par. pw. św. Wawrzyńca (4)

Brzeg Dolny – Kościół par. p.w. Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej (4)

Wińsko – Kościół par. pw. św. Michała Archanioła (4)

I.A. b) Zamki i pałace:

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Wołów – zamek piastowski z pierwszej połowy XIV w. (3)

Brzeg Dolny - zespół pałacowy (XVIII-XIX w.) (3)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Wołów – ośrodek historyczny z rynkiem i ratuszem (XVII/XVIII w.) (3)

Brzeg Dolny – układ urbanistyczny (3)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Brzeg Dolny – budynek Poczty Głównej z XIX wieku (4)

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

Wołów – fragmenty średniowiecznych murów miejskich (2)

Wińsko – fragmenty średniowiecznych murów miejskich (2)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

Konary (gmina Wińsko) – zachowane fragmenty pierwszej na świecie cukrowni buraczanej (10)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

Tarchalice (gmina Wołów) – dymarki (3)

Lubiąż – wiatrak „paltrak” z XVIII wieku (3)

I.A. d) Obiekty militarne:

brak w regionie

Dodatkowe punkty za wszystkie obiekty wpisanych powyżej klas:

Za bardzo dobry stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu)

Dobry stan konserwacji większości obiektów (1)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:**I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:**

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do trzech****) (1)

Brzeg Dolny – pomnik Nimfy i Garonny (1)

Wołów - kolumna z figurą Matki Boskiej Niepokalanie Poczętej (1)

Wołów – figura św. Jana Nepomucena (1)

I.B. b) Cmentarze historyczne

Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)

Lubiąż: mauzoleum Piastów śląskich w zespole klasztornym (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali międzynarodowej (6)

Moczydlnica Dworska (gmina Wołów): grób Franza Karla Acharda, chemika, fizyka i biologa, twórcy metody produkcji cukru z buraków cukrowych (6)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)

Cmentarz żydowski w Wińsku (XIX w.) (1)

I.B. c) Budowle współczesne:

brak w regionie

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki:**Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)**

Lubiąż: klasztor cystersów – „Cudowne nakarmienie pięciu tysięcy” Feliksa Schefflera, freski Michaela Willmanna (3)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)

Tarchalice (gmina Wołów) – Ekomuzeum „Dymarki” (6)

Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech****) (1)

Brzeg Dolny – Izba Pamięci Stowarzyszenia Pierwszych Osadników Ziemi Dolnobrzeskiej (1)

Brzózka (gmina Wińsko) – prywatne muzeum wiejskie (1)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)

Wołów – Festiwal Muzyki Organowej „Cantus Organi” (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)

Lubiąż – Slot Art Festival (6)

Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)

Godzięcin (gmina Brzeg Dolny) – Festyn Pszczelarski (4)

Tarchalice (gmina Wołów) – Piknik Archeologiczny (4)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną:

brak

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

Park Krajobrazowy Dolina Jezierzycy – gminy Wołów i Wińsko (2)

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) do trzech) (1)

Jodłowice (gmina Brzeg Dolny) – rezerwat przyrody (1)

Rezerwat przyrody Odrzysko (gmina Wołów) (1)

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)

Brzeg Dolny: park miejski z zespołem pałacowym (2)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu międzynarodowym (8)

Szlak Cysterski, pętla śląska, obiekt: klasztor w Lubiążu (8)

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

Szlak Archeologiczny: Lubiąż -Tarchalice – Orzeszków (3)

Materialne lub realne szlaki lub trasy w poszczególnych miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (3)

Lubiąż: ścieżka przyrodniczo-historyczna (3)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Budków (gmina Wińsko): ścieżka edukacyjna „Ujście Jezierzycy” (1)

Godzięcin (gmina Brzeg Dolny) – Pszczelarska Ścieżka Edukacyjna (1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:**II.A. Informacja turystyczna:**

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Wołów: Punkt Informacji Turystycznej przy Miejskiej Bibliotece Publicznej (2)

Brzeg Dolny: Punkt Informacji Turystycznej i Kulturalnej (2)

Pozostały aktualny materiał informacyjny: (1)

Wołów: ulotki i foldery wydane przez Urząd Miejski (1)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane – (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

*Brzeg Dolny, Hotel Rokita ** (2)*

*Wołów, Hotel Cameleon * (2)*

*Wołów, Hotel „Magnolia” * (2)*

Lubiąż, Gospodarstwo Agroturystyczne „Zacisze” (2)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Wołów, Restauracja „Ratuszowa” (1)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)

Wołów, Restauracja „Splendor” (1)

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Wołów, Pizzeria „Samolot” (1)

Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

„GaborBus” (Brzeg Dolny) - wynajem autokarów (2)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (4)

Port Lotniczy Wrocław, ok. 50 km od Wołowa (4)

Inny* dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Brzeg Dolny – dworzec PKP (2)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

Wołów, dworzec autobusowy (2)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

PKS Wołów (2)

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

Wołów (1)

II.D. Promocja turystyczna:

brak

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:**III.A. Instytucje kultury**

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Brzeg Dolny, Kino Odra (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Uskorz Mały (gmina Wołów), morwa biała – (1)

Godzięcin (gmina Brzeg Dolny), park – lipa drobnolistna (1)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Brzeg Dolny, kryta pływalnia „Aquasport” (2)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Golina (gmina Wołów) – plaże jeziorne (2)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Wołów, Szkoła Języków Obcych „CST” (2)

Stałe centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

Brzeg Dolny, Kompleks Hotelowo-Sportowy „Rokita” (2)

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Brzeg Dolny, Stadion Miejski (1)

Lodowiska sezonowe* (za pierwszy obiekt) (1)

Brzeg Dolny, lodowisko, ul. Wilcza 8 (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:**IV. A. Instytucje w regionie:**

brak

IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (punkty za pierwsze dwa obiekty) (2)

Wołów – Ośrodek Pielęgnacyjno-Rehabilitacyjny „Dębowy Park” (2)

Brzeg Dolny – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Terapia” (2)

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

brak

IV.D. Oferta shoppingu w regionie:

brak

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

Miasta partnerskie Wołowa:

Buchholz in der Nordheide (Niemcy) (1)

Canteleu (Francja) (1)

Miasta partnerskie Brzegu Dolnego (wybrane):

Kowel (Ukraina) (1)

Czerniachowsk (Rosja) (1)

W poniższej tabeli zestawiono punktację przydzieloną poszczególnym grupom walorów i obszarom oferty turystycznej w mikroregionie w wyniku przeprowadzonej kwerendy i analizy potencjału turystyczno – kulturowego. Punkty odnoszą się wszystkich czterech kategorii i wskazują na obecność oraz poziom zagospodarowania potencjalnych celów turystyki kulturowej, funkcjonowanie elementów obsługi turystycznej, organizację pozostałej oferty czasu wolnego oraz istnienie innych czynników wspierających turystykę kulturową w regionie. Tabela przedstawia szczegółową punktację odnoszącą się poszczególnych podkategorii przez co umożliwia uchwycenie potencjalnych magnesów turystycznych obszaru, a jednocześnie analizę silnych i słabych strony jego aktualnej oferty turystycznej, w tym jej powiązania z rzeczywistymi atrakcjami. Pozwala to wykorzystać raport jako podstawę tworzenia oferty dla rozmaitych grup turystów kulturowych, preferujących jej poszczególne formy i produkty.

Kategoria	Podkategoria	Uzyskana liczba punktów	Maks. liczba punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki, w tym:	63	473
	<i>I.A. a) zabytki sakralne</i>	26	122
	<i>I.A. b) zamki i pałace</i>	6	108
	<i>I.A c) inne zabytki architektury i techniki</i>	30	140
	<i>I.A d) obiekty militarne</i>	-	18
	<i>I.A e) dodatkowe punkty</i>	1	85
	I.B Miejsca historycznie znaczące, w tym:	12	468
	<i>I.B a) budowle historyczne i monumenty</i>	3	102
	<i>I.B b) cmentarze historyczne</i>	9	56
	<i>I.B c) budowle współczesne</i>	-	10
	I.C Dzieła sztuki (pojedyncze)	3	72
	I.D Muzea i wystawy	8	115+90
	I.E Eventy kulturowe	20	150
	I.F Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną	-	16
	I.G Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza	6	53
	I.H Szlaki kulturowe	19	106
	Razem za kategorię I	131	1243
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A Informacja turystyczna	5	17
	II.B Infrastruktura turystyczna	13	51
	II.C Infrastruktura komunikacyjna	11	32
	II.D Promocja turystyczna	-	20
	Razem za kategorię II	29	120
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A Instytucje kultury	2	12
	III.B Atrakcje krajobrazowe	2	14
	III.C Oferta sportowa, edukacyjna, rekreacyjna	10	13
	Razem za kategorię III	14	39
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV.A Instytucje w regionie	-	15
	IV.B Oferta turystyki zdrowotnej	4	16
	IV.C Oferta turystyki biznesowej	-	11
	IV.D Oferta shoppingu	-	11
	IV.E Zagraniczne partnerstwa	4	4
	Razem za kategorię IV	8	57
Suma	Za wszystkie kategorie	184	1459

3. Wnioski

Na podstawie analizy wyników waloryzacji należy stwierdzić, że powiat wołowski to obszar o średnim potencjale turystyczno-kulturowym (131 punktów w I kategorii). Mikroregion wypada przeciętnie na tle pobliskich powiatów, a jego wynik znajduje się blisko dolnej granicy przedziału. Większość atrakcji turystyki kulturowej skoncentrowana jest w Lubiążu, miejscowości położonej na peryferiach powiatu, graniczącej z powiatem legnickim. Wołów mimo faktu, iż jest siedzibą władz i największym miastem, nie pełni funkcji głównego ośrodka kulturowego. Jedyne miasta znajdujące się w powiecie – wspomniany Wołów oraz Brzeg Dolny, położone blisko siebie, posiadają porównywalną ofertę turystyczną. Gmina wiejska Wińsko, zajmująca prawie połowę powierzchni powiatu od

strony północnej, posiada marginalne znaczenie dla ruchu turystycznego i może być traktowana jedynie jako uzupełnienie propozycji, które mogłyby stworzyć Wołów i Brzeg Dolny wraz z okolicami.

Główną atrakcją turystyczną powiatu jest dawny klasztor cystersów w Lubiążu. Jest to jeden z największych tego typu obiektów w Europie. Jako jedyna z atrakcji mikroregionu, lubiąskie opactwo oferuje zwiedzanie z przewodnikiem. Na temat klasztoru powstało kilka publikacji naukowych i popularyzacyjnych, opublikowanych przez niezależnych wydawców z zewnątrz. W regionie znajduje się szereg obiektów sakralnych niższej rangi, także innych wyznań, wśród których wyróżnić można np. klasztor w Głębowicach czy wołowską cerkiew.

Ziemia wołowska, podobnie jak okoliczne powiaty, posiada dużo zespołów pałacowych, jednak znaczna część z nich jest niedostępna dla zwiedzających. Często również stopień zachowania tych miejsc nie pozwala określać ich jako aktualne obiekty zainteresowania turystów. Z tej grupy na uwagę zasługuje pałac w Brzegu Dolnym, w którym mieści się obecnie urząd miasta i gminy. Budynki, odnowione przy pomocy środków europejskich, położone nad Odrą, stanowią najbardziej reprezentacyjną część miasta, a cały teren łączy piękno architektury z urozmaiconymi i interesującymi elementami świata przyrody.

W stolicy powiatu dobrze zachował się średniowieczny układ urbanistyczny, którego częścią jest zamek z pierwszej połowy XIV wieku. W pobliżu wołowskiego rynku znaleźć można niewielkie fragmenty murów miejskich. Większe i lepiej wyeksponowane części fortyfikacji znajdują się w Wińsku, stanowiąc pamiątkę po miejskiej przeszłości wsi. Na terenie mikroregionu zlokalizowane jest także jedno miejsce o znaczeniu międzynarodowym. W Konarach w gminie Wińsko znajdują się wpisane na listę zabytków ruiny pierwszej na świecie cukrowni. To tam w roku 1801 niemiecki naukowiec Franz Karl Achard po odkryciu metody pozyskiwania cukru z buraków zbudował pierwszy tego typu zakład. Obiekt został zabezpieczony jako trwała ruina. Na miejscu znajdują się pozostałości po budynku, który spłonął w 1945 roku i umieszczona tam tablica ku pamięci Acharda. Także na ziemi wołowskiej znajduje się jego grób: pochowano go na ponemieckim cmentarzu w Moczydlnicy Dworskiej niedaleko Wołowa. W kategorii pojedynczych dzieł sztuki wyróżnia się jedynie Lubiąż z kilkoma pojedynczymi obiektami sztuki w klasztorze.

Zdecydowaną słabością mikroregionu, mającą wpływ na wynik analizy potencjału turystyki kulturowej, jest brak muzeum regionalnego lub miejskiego. Na terenie powiatu znajduje się tylko muzeum skansenowskie położone na peryferiach, prywatna kolekcja wiejska oraz izba pamięci w Brzegu Dolnym. Ta ostatnia powstała z inicjatywy oddolnej, nie uzgadnianej z programami władz lokalnych. Odbiło się to w postaci niezapełnienia środków publicznych na jej profesjonalne urządzenie i bieżące funkcjonowanie, a co za tym idzie – niewielkiej atrakcyjności turystycznej.

Oferta eventowa powiatu wołowskiego jest zadowalająca. Odbywa się tu w ciągu roku jeden event kultury wysokiej o znaczeniu krajowym oraz jedna impreza masowa o tożsamej randze i zasięgu. Są to odpowiednio: Festiwal Muzyki Organowej „Cantus Organi” w Wołowie i organizowany w lubiąskim klasztorze Slot Art Festival. Lubiąż był także do niedawna gospodarzem Electrocitiy Festival. Ponieważ jednak jego ostatnia edycja odbyła się w 2014 roku, nie jest on uwzględniany w waloryzacji. Poza wyżej wspomnianymi imprezami powiat jest także gospodarzem Festynu Pszczelarskiego w Godzięcinie, który ma zasięg regionalny.

W mikroregionie znajduje się jeden park krajobrazowy – Park Krajobrazowy Doliny Jezierzycy. Poza nim wytyczono tu kilka rezerwatów, które razem z Parkiem mogą potencjalnie stanowić atrakcje w ramach propozycji turystyki przyrodniczej, funkcjonującej obok turystyki kulturowej lub wraz z nią jako oferta mieszana. Przykładem takiego

funkcjonowania w ramach lokalnej propozycji jest zagospodarowany park miejski w Brzegu Dolnym przy zespole pałacowym, z oznakowanymi ścieżkami i tablicami informacyjnymi.

Ze względu na swój zespół poklasztorny, Lubiąż jest jednym z przystanków na międzynarodowym Szlaku Cysterskim, powołanym do istnienia w ramach programu Europejskich Dróg Kulturowych. Jako jedyna miejscowość w powiecie, Lubiąż posiada także własną ścieżkę turystyczno-historyczną. Jest ona dobrze oznakowana i pozwala na odbycie interesującej wycieczki po wsi. Z Lubiąża startuje także szlak archeologiczny prowadzący przez Park Krajobrazowy Doliny Jezierzycy.

W zakresie informacji i promocji turystycznej oraz infrastruktury służącej turystyce, oferta powiatu wołowskiego może być określona jako przeciętna. Punkty informacji turystycznej znajdują się w obu miastach powiatu. Jednak widoczne są wyraźne braki materiałów informacyjnych. Nie zostały opracowane zbiorcze przewodniki po regionie, jedyne dostępne materiały to ulotki i foldery wydawane przez poszczególne urzędy miejskie lub gminne, a także materiały dotyczące pojedynczych obiektów, dostępne na miejscu (np. w lubiąskim klasztorze). Kolejny z poważnych mankamentów odkrytych w trakcie badania jest brak działań promocyjnych ze strony powiatu. Żadna z gmin nie była obecna na ostatnich edycjach Międzynarodowych Targów Turystycznych we Wrocławiu, nie mówiąc już o promowaniu się poza najbliższą okolicą.

W regionie nie ma hoteli o wysokim standardzie, a sama liczba miejsc noclegowych jest skromna. Oferta gastronomiczna jest standardowa i mało atrakcyjna – czego miarą jest choćby brak potraw kuchni regionalnej w restauracjach. Na analizowanym obszarze funkcjonują prywatne przedsiębiorstwa, które wynajmują autokary i busy.

Bardzo poważną wadą powiatu wołowskiego w kontekście oferty turystycznej jest jego słabo wykształcona infrastruktura komunikacyjna. Przez zachodnią część powiatu przebiega tylko jedna linia kolejowa, która umożliwia dotarcie do Wołowa i Brzegu Dolnego od strony Wrocławia lub Głogowa. Ziemia wołowska znajduje się w strefie zasięgu Wrocławskiego Portu Lotniczego oddalonego o około 50 km od stolicy powiatu. W żadnym z miast nie funkcjonuje komunikacja publiczna, a połączenia międzymiastowe i międzygminne obsługuje PKS w Wołowie, głównie w dni robocze i nauki szkolnej. Jedyna droga krajowa w powiecie (DK 36) prowadzi przez jego północną część, z dala od koncentracji walorów turystyki kulturowej (Wołowa, Brzegu Dolnego i zwłaszcza Lubiąża), które położone są na południu. Paradoksalnie, do Lubiąża łatwiej dojechać od strony Środy Śląskiej czy Legnicy, a to z racji jego peryferyjnego położenia tuż przy drodze krajowej nr 94. Wołów posiada ofertę przewozów taksówkami.

Poza atrakcjami turystyki kulturowej, powiat wołowski posiada ofertę spędzania czasu wolnego typową dla krajowych obszarów poza dużymi miastami. Jedynym kinem w powiecie jest placówka w Brzegu Dolnym. W tym samym mieście znajdują się kompleksy sportowe i pływalnie. Brzeg Dolny oferuje także sezonowe lodowisko. Warto zauważyć, że pod tym względem miasto prezentuje się znacznie lepiej niż Wołów pełniący funkcje siedziby powiatu. Brak większych ośrodków miejskich wpłynął również na nieistnienie oferty shoppingu turystycznego oraz turystyki biznesowej. Analizowany mikroregion jest dość słabo zaangażowany w partnerstwo międzynarodowe. W tej dziedzinie najaktywniejszy jest Brzeg Dolny, mający umowy partnerskie z czterema miastami, o dwie więcej niż stolica powiatu.

4. Wołów i powiat wołowski jako destynacja turystyki kulturowej

Na podstawie analizy potencjału turystyczno-kulturowego powiatu wołowskiego ustalono następujące formy turystyki kulturowej, mogące potencjalnie wykorzystywać dostępne zasoby oraz walory turystyczne: turystyka religijna, turystyka tematyczna (zorientowana na historyczne rezydencje), turystyka industrialna oraz eventowa. Możliwości kreowania oraz

rozwoju wymienionych form na podstawie aktualnego poziomu zasobów mikroregionu omówiono poniżej.

Turystyka religijna

Największy walor turystyki kulturowej, jakim pochwalić się może ziemia wołowska, należy do obiektów odwiedzanych w ramach uprawiania turystyki sakralnej. Jest to dawny klasztor cystersów w Lubiążu, jeden z największych tego typu obiektów w Europie oraz perła architektury baroku na Dolnym Śląsku. Sama jego fasada mierzy 223 metry, co czyni ją najdłuższą europejską fasadą barokową. Sercem zespołu klasztornego jest bazylika pw. Najświętszej Marii Panny z lat 1307–1340. W podziemiach bazyliki znajduje się mauzoleum Piastów śląskich. Na temat opactwa oraz tajemnic skrywanych wewnątrz niego powstało kilka publikacji popularnonaukowych. W związku ze swoją dużą atrakcyjnością turystyczną, klasztor w Lubiążu przyćmiewa pozostałe zabytki sakralne w mikroregionie, które również zasługują na odwiedzenie. Wśród nich znajdują się np. kościół parafialny p.w. Najświętszej Maryi Panny Szkaplerznej w Brzegu Dolnym, również wzniesiony w stylu barokowym w XVIII wieku czy kościół cmentarny p.w. Wszystkich Świętych w Brzegu Dolnym-Warzyniu z XVI wieku o formie gotycko-renesansowej. Ciekawy pod względem architektonicznym jest także barokowy, murowano-szachulcowo-drewniany kościół pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Pełczynie z XVII w. W powiecie znaleźć można także mniejsze zespoły klasztorne, jak na przykład klasztor karmelitów w Głębowicach z XVII wieku z kościołem pw. św. Eliasza Proroka. Istniejący potencjał dla rozwijania turystyki religijnej mógłby być wykorzystany m.in. za pomocą utworzenia trasy turystycznej prowadzonej przez najbardziej reprezentacyjne kościoły, której głównym punktem i podstawową atrakcją byłby zespół w Lubiążu.

Turystyka tematyczna (zamków i pałaców)

Ziemia wołowska, podobnie jak przyległe do niej regiony Dolnego Śląska, słynie z licznych zespołów pałacowych i pałacowo-parkowych. Wśród nich wyróżnia się dobrze zachowany pałac w Brzegu Dolnym, który wraz z przyległym parkiem stanowi najbardziej reprezentacyjną część miasta. Pierwotnie barokową rezydencję przebudowano w stylu klasycystycznym pod koniec XVIII wieku. Zespół pałacowy położony jest nad Odrą, co wpływa na atrakcyjność estetyczną, prezentując dobry przykład harmonijnego powiązania ambitnej architektury z naturalnym pięknem doliny rzecznej. Na terenie powiatu istnieje jeszcze wiele pałaców obecnie niedostępnych dla zwiedzających bądź niedostatecznie zagospodarowanych. Są to np. pałac w Brzózce wybudowany w drugiej połowie XVII wieku czy pałac w Starym Wołowie z wieku XVIII wraz z przyległym parkiem. Stanowią one aktualnie niewykorzystany potencjał dla rozwoju tematycznej turystyki kulturowej. Przy ewentualnym tworzeniu tematycznej trasy turystycznej na ziemi wołowskiej dodatkową atrakcją może być zamek piastowski w Wołowie. Powstał on na początku XIV wieku i został odbudowany cztery stulecia później. Ta obecna siedziba starostwa powiatowego zdecydowanie zasługuje na odwiedzenie jako jedyny zachowany zamek w mikroregionie.

Turystyka industrialna

Powiat wołowski posiada kilka zabytków techniki, które jako grupa walorów mogłyby stać się częścią szlaku turystycznego mikroregionu (łączącego turystykę przemysłową z innym typem turystyki) lub fragmentem większego szlaku tematyzowanego na dziedzictwo industrialne, kierującego swoją propozycję głównie do turystów zainteresowanych historycznym rozwojem przemysłu. Najważniejszym zabytkiem przemysłowym w omawianym mikroregionie są ruiny pierwszej na świecie cukrowni buraczanej w Konarach. Obecnie są one zachowane w dobrym stanie i zaopatrzone w tablicę informującą o działalności cukrowni, a także o osobie Franza Karola Acharda, który opracował metodę pozyskiwania cukru z buraków cukrowych i utworzył zakład. Wskazaniem działaniem

w ramach wykorzystania potencjału tego miejsca mogłoby być utworzenie tu niewielkiego (samoobsługowego) muzeum, w którym oprócz pamiątek i dokumentów dotyczących biografii Archarda oraz jego fabryki znalazłyby się makiety instalacji i opisy lub prezentacje samego procesu przetwórczego, umożliwiającym odwiedzającym pozyskanie wiedzy w tym zakresie. Kolejnymi interesującymi zabytkami techniki w powiecie wołowskim są tarchalickie dymarki, znajdujące się w pozostałościach po starożytnej osadzie z II-III wieku na starorzeczu Odry. Są one unikatem w skali Europy. Na miejscu utworzono ekomuzeum, w którym grupa pasjonatów postanowiła odtworzyć technologię wytopu i pokazać życie codzienne hutników, zamieszkujących Dolinę Odry w okresie starożytnym. Ponadto wśród obiektów turystyki przemysłowej wyróżnić można wiatrak „paltrak” w Lubiążu, wybudowany w XVIII wieku i stanowiący unikatowy na tym terenie przykład historycznego budownictwa drewnianego służącego przemysłowi przetwórstwa rolniczego.

Turystyka eventowa

Na obszarze mikroregionu wołowskiego o stosunkowo niewielkiej liczbie ludności, funkcjonuje kilka cyklicznych eventów o różnorodnych formach, z czego dwa posiadają zasięg krajowy. Mowa o festiwalu Cantus Organi w Wołowie oraz Slot Art Festival w Lubiążu. Oba eventy skierowane są do różnych grup wiekowych: wołowska impreza kultury wysokiej przyciągnie widzów nieco starszych niż festiwal muzyki rozrywkowej w lubińskim klasztorze. Oprócz wyżej wymienionych eventów na ziemi wołowskiej organizowane są imprezy kultury masowej o zasięgu regionalnym, takie jak Festyn Pszczelarski w Godzięcinie czy Piknik Archeologiczny w Tarchalicach. Każda z tych imprez może być walorem ogniskującym odpowiednią ofertę turystyki eventowej (przy stworzeniu np. pakietów okolicznościowych z elementami obsługi turystów) i wpisanie jej w regionalne kalendarze eventów, jak również elementem promowania powiatu wołowskiego jako regionu, w którym odbywają się wydarzenia godne uwagi i aktywnego udziału.

5. Postulaty odnoszące się do rozwoju turystyki kulturowej w mikroregionie

Najważniejszym czynnikiem wspomagającym rozwój turystyki, który dosyć wyraźnie zaniedbywany jest przez władze powiatu, jest częstotliwość oraz forma działań promocyjnych. Widoczna jest w tym zakresie tylko aktywność poszczególnych gmin – promują się one w zasadzie samodzielnie. Odpowiednia do niewielkiej skali pozostaje efektywność tych działań, mierzona m.in. niewielką liczbą publikacji oraz małym zróżnicowaniem form promocji – na przykład brakiem przewodnika turystycznego po całym powiecie. Rozwiązaniem w tej kwestii może być tworzenie wspólnych kampanii promocyjnych z udziałem gmin, a przynajmniej publikowanie wspólnych materiałów promocyjnych, w tym przewodników turystycznych skupiających się nie tyle na niewielkim terenie, co na wybranych rodzajach walorów, skierowanych do (turystów nimi zainteresowanych). W lepszym promowaniu powiatu jako obszaru atrakcyjnego dla zwiedzających zdecydowanie pomoże wzięcie udziału w targach turystycznych w pobliskim Wrocławiu. Ponadto jako bardzo dobre miejsce do promowania powiatu wołowskiego można wykorzystać stolicę Dolnego Śląska. Ziemia wołowska stanowi niejako obszar peryferyjny Wrocławia. W związku z niewielką odległością od miasta oraz dobrą dostępnością komunikacyjną stamtąd do Wołowa i Brzegu Dolnego. Dlatego kampanie promocyjne ukierunkowane do wrocławian i gości pozostających w mieście nieco dłużej mogłyby przyczynić się do zwiększenia ich wiedzy na temat atrakcji powiatu, a w konsekwencji do wzrostu liczby odwiedzających.

Aby potencjał turystyczny mógł być wykorzystywany w pełni, możliwość poznania regionu powinni posiadać także turyści niezmotoryzowani. W przypadku powiatu

wołowskiego komunikacja międzygminna nie jest dostosowana do obsługi turystów i spełnia wyłącznie funkcje obsługi mieszkańców dojeżdżających do pracy lub szkoły. Kursów autobusów jest niewiele i odbywają się one zazwyczaj we wczesnych godzinach rannych i godzinach popołudniowych dni roboczych. Sytuacja wygląda nieco lepiej w przypadku transportu kolejowego, jednak pociągi pasażerskie docierają jedynie do Wołowa i Brzegu Dolnego, pomijając Lubiąż, czyli główną atrakcję turystyki kulturowej mikroregionu. Poprawa systemu transportu publicznego w powiecie jest szczególnie istotna ze względu na peryferyjne położenie Lubiąża, do którego obecnie najlepiej dojechać własnym samochodem od strony Legnicy czy Środy Śląskiej, właściwie omijając teren powiatu. Wykorzystanie znaczenia Lubiąża dla turystyki w mikroregionie jest możliwe tylko przy zwiększeniu jego dostępności komunikacyjnej od wewnątrz mikroregionu, w powiązaniu z jego miastami i umożliwiającymi dotarcie z zewnątrz, co zachęci turystów do odwiedzenia pozostałych atrakcji mikroregionu. Takim rozwiązaniem może być zorganizowanie przez gminy Wołów i Brzeg Dolny wspólnej oferty komunikacji skierowanej m.in. do turystów, na przykład przez wprowadzenie częściowo subwencionowanych przewozów turystycznych w weekendy w relacji między stacją w Brzegu Dolnym, Lubiążem i stacją w Wołowie, oczywiście przy założeniu towarzyszącej jej akcji promocyjnej. Z takiej oferty komunikacji w dni wolne od pracy skorzystać mogliby także mieszkańcy sami ziemi wołowskiej.

Jedną z najważniejszych kwestii dotyczących stricte turystyki kulturowej, jest brak zinstytucjonalizowanych kolekcji ogniskujących, oraz dynamizujących ten rodzaj turystyki. Żadna z gmin nie posiada muzeum, a jedyne obiekty tego typu to niewielkie, prywatne zbiory pamiątek oraz dolnoprzeska izba pamięci, efekt inicjatywy lokalnego środowiska. Władze powiatu powinny rozważyć utworzenie muzeum ziemi wołowskiej, które oprócz generowania ruchu turystów kulturowych przyczyni się do poprawy poziomu edukacji mieszkańców na temat historii i tradycji ich własnej małej ojczyzny.

Powiat wołowski posiada duży potencjał, jeżeli chodzi o eventy kulturowe. W stosunkowo mało zaludnionym mikroregionie odbywają się corocznie dwa eventy o zasięgu krajowym: jeden kultury wysokiej oraz jeden - kultury masowej. Szczególnie w tym kontekście należy podkreślić rolę festiwalu Slot Art, którego gospodarzem jest lubiński klasztor. Jest to impreza skierowana głównie do osób młodych. Można ją wykorzystać przy planowaniu rozbudowanych ofert turystycznych, włączając festiwal w program wycieczek, bądź też organizując okolicznościowe pakiety dla uczestników festiwalu, zachęcić młodych ludzi do zwiedzania ziemi wołowskiej. Sukces Slot Art Festivalu i doświadczenia uzyskane przy jego organizacji mogą być również spożytkowane przez władze powiatu przy kreowaniu i promocji imprez przeznaczonych głównie dla młodzieży bądź też impulsem do inicjatyw oddolnych dla podobnej grupy docelowej, co w konsekwencji mogłoby przełożyć się na wzrost potencjału turystyki eventowej.

Warte przemyślenia są także formy wspierania potencjalnych inwestorów służącego poszerzeniu zaplecza noclegowego. Obecna oferta jest mało zachęcająca dla turystów o wymaganiach wyższych niż podstawowe – w powiecie brak nawet hotelu trzygwiazdkowego. Powstanie obiektu o wyższym standardzie miałoby wpływ na przyjazd tej grupy turystów, a także na wydłużenie średniego czasu pobytu – ponieważ posiadając dogodne warunki noclegowe chętniej wybieraliby się tu na kilkudniowe, na przykład weekendowe wycieczki. Aktualnie wielkość ośrodków miejskich i mała liczba przedsiębiorstw nie zachęca inwestorów z branży hotelarskiej, który to stan nie ulegnie zmianie w najbliższych latach. Dlatego optymalnym rozwiązaniem dla analizowanego mikroregionu wydaje się wspieranie powstania kilku niewielkich prywatnych pensjonatów w obu miastach i Lubiążu oraz sprawne działanie sieci gospodarstw agroturystycznych w oparciu o system informacji i rezerwacji prowadzonych przez oba punkty IT. Takie działanie może rozwiązać problem lokalizacyjny tworząc miejsca noclegowe w miejscach, w których hotele nie miałyby racji bytu (np. na wsiach), jak i zaspokoi zwiększające się

zapotrzebowanie na tego typu usługi, które będzie szło w parze z rozwojem turystyki. Równolegle z ulepszeniem oferty noclegów powinna rozwijać się oferta gastronomiczna, która obecnie jest bardzo mało zróżnicowana.

Bibliografia

- Harasimowicz J., 2007, *Dolny Śląsk*, Wyd. Dolnośląskie, Wrocław.
- Fabiszewski J (red.), 2005, *Przyroda Dolnego Śląska*, Wyd. PAN, Wrocław.
- Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy*, Wyd. KulTour,.pl, Poznań, s. 447-472
- Bakes J., 1972, *Wołów i ziemia wołowska*, Ossolineum, Wrocław.
- Kościk E. (red.), 2002, *Wołów. Zarys monografii miasta*, Wydawnictwo Silesia, Wrocław.
- Solicki S., 1981, *Wołów: zarys dziejów miasta i regionu*, Dolnośląskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne, Wrocław.
- Kaszuba E., Ziátkowski L., 1998, *Historia Brzegu Dolnego*, Urząd Miejski w Brzegu Dolnym